Kajeroj el la Sudo

ISSN 1886-1997

La 37an jaro

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k131/k131.html

Multombras en la mondo homoj sufiĉe stultaj por esti trompitaj de ŝajnoj (Edgar A. Poe)

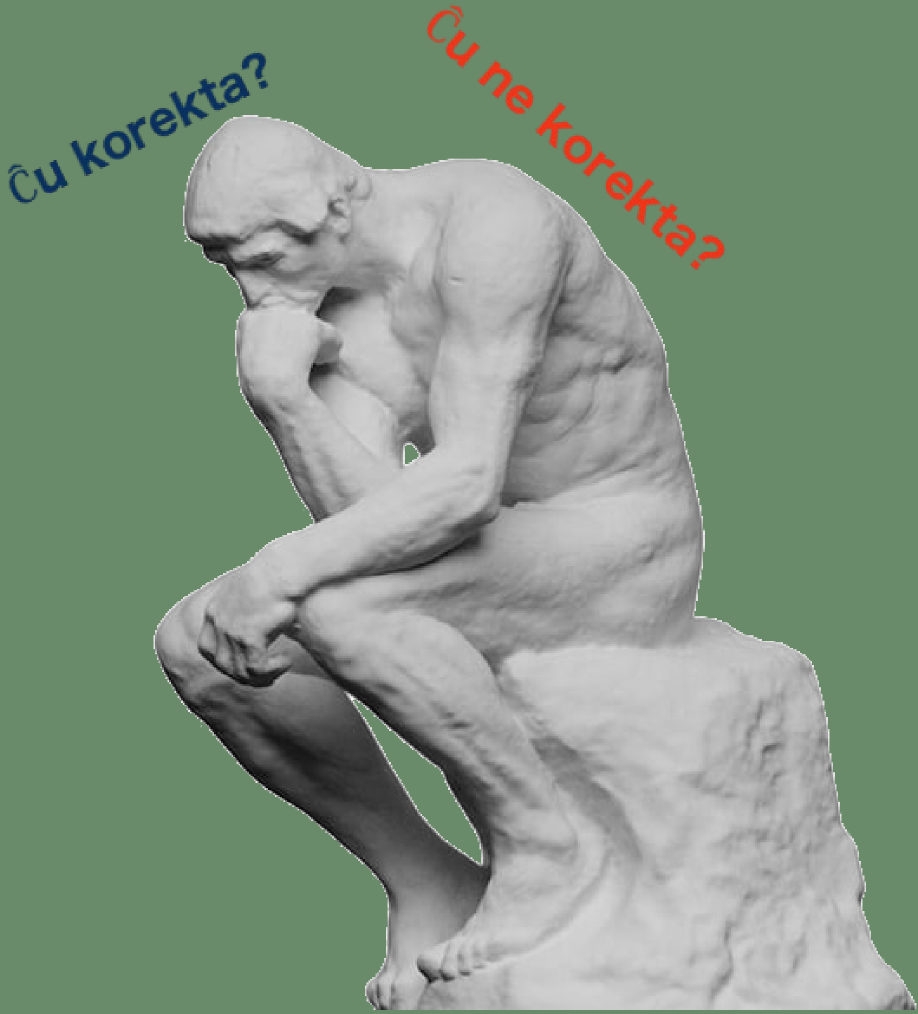

Nº 131ª

Aprilon de 2024ª

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj (HALE).

Calle Jabonerías, 6.3º D
30010 Murcia
Hispanio

ISSN 1886-1938 (printita)
Prezidas: **Johano A. Cabezos.**
Redaktas: **Jesuo de las Heras.**
Korektas: **Jozefo Pina.**
Retskribu al: **kajeroj@gmail.com**

Enhavo

Redaktore: Mensogotoj.................3
Humuro: Bonvolu ridi.., sed ne tro!...4
Pensigoj: Dankoj...........................5
Publikaj opinio, kriterio privata...6
Eŭroptelevida vulpineco...............9
Imperio piedkota.........................12
Pro kiu ploras sonoriloj?.............14
Amnestio, li diris.........................17
Defendo de Hispanismo:
Kontrasto de nia idealo...............24

Pri la enhavo de la artikoloj respondecas ties aŭtoroj, ne la redakcio.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

Ni ne korespondos pri nepetitaj artikoloj, kvankam ni klopodos publikigi ĉiun artikolon, kiun ni trovos interesa.

Kovrilo: fama statuo de Rodin' irigas onin al pensoj pri aktualaj kaj homaj aferoj. Niaj paĝoj restas malfermaj al reagoj viaj.

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10 jare por ricevi la surpaperan version de nia magazino.

Se vi deziras kontibui per aliĝo, kontaktu la redaktoron: kajeroj@gmail.com

Oni povas reprodukti la enhavon, kondiĉe, ke oni citu la originon.

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj: **Scribus**, **Bluefish**, **LibreOfice**, **Gimp**, kaj **Yafc**.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro.

Redaktore

Mensogotoj

Kio estas mensogo?, oni fojfoje povas demandi sin. Ago de mensoguloj, certe. Sed por ke mensogulo povos mensogi al oni, oni devas esti naiva aŭ tro kredema.

Tia ja estas la popolo hispana. Tiom kredema, ke oni dise en la lando kredas, ke en Hispanio vivas diversaj popoloj. Kvankam iam, antaŭ jarmiloj, estis diversaj popoloj ĉi tie, tio ja ŝuldiĝis al manko da komunikoj inter diversaj homgrupoj apartigitaj de altaj montaroj en nia lando. Sed nune ekzistas tre rapidaj kaj efikaj komunikiloj, kiuj ebligas al tiuj, kiuj deziras komuniki ion kaj al tiuj, kiuj deziras esti komunikitaj, pri tio, kio okazas, pri tio, kiel oni faras aferojn, pri tio, kion oni devas fari por havi bonan, fruktodonan vivon.

Tamen, venas homo, kiu diras, ke li estas progresisma, por ke ĉiuj klaku ĉion, kion li faros, senrigarde al tio, kiom maloportuna aŭ perversa la ago estas, ĉar ĉion oni devas esti por progreso. Sed kio estas progreso?

Certe progreso ne estas diri, ke oni estas progresisma. Progreso signifas vivi pli bone, pli komforte, mankante nenio necesa al oni, kaj havante sufiĉe da libertempo por fari tion, kion oni emas fari. Ĉu tion oni havas en nunan Hispanio?

Nun estas inter ni homoj, kiuj diras, ke ne estas bone esti hispana. Eĉ la vorton Hispanion, oni ne devas diri, ke la flago de Hispanio estas nur tualaĉo, ke la himno de Hispanio estas kanto al Diktatoro Franko, ke tiu homo estis malbona kaj perversa, kaj ke oni plej bone ignoru ĉion pri li kaj lia malbonega reĝimo.

Tamen, esence la nuna reĝimo de Hispanio ne estas tre diferenca ol tiu de Franko, escepte de tio, ke tiam oni fieris esti hispana, oni atente kantis la nacian himnon de Hispanio, oni respektis la flagon de Hispanio, kaj oni ne mensogis pri nia historio. Mallonge: **oni fieris esti hispano**. Sed nun fieri pri Hispanio estas faŝisme, laŭ multaj sentaŭguloj.

Do, sekve Hispanio estas plenplena da faŝistoj, kaj progresemuloj —ĉefe tiuj progresemuloj, kiuj malbonigas la vivkondiĉoj de hispanoj— malmankas en la lando, kaj ili devus forlasi ĝin...., je la komforto de la ceteraj hispanoj. Kaj hispanoj ne plu devos pagi ilin salajroj pro iliaj misfaroj kiel regintoj. Se ne, hispanoj restos mensogotoj.

Humuro

Bonvolu ridi, sed ne tro!

Futbala emo

—He!, kiel vi sukcesis havi bileton por la maĉo?

—Danke al mia frato.

—Ho, kaj kie troviĝas via frato nun?

—Hejme, li serĉas la bileton.

Malfruo

—Kial Miĥaelo Delibes malfruis?

—Ĉar li pasintis kvin horojn kun Marjo.

Natura afero

—Filo, ĉu vi scias la ŝercon pri jogurto?

—Ne, paĉjo.

—Jes, tio estas natura...

Vegetala konversacio

—Kion diras cipon al alia cipo?

—Vi plorigos min, kamarado.

Solemo

—Plaĉus al mi vivi en dezerta insulo.

—Ankaŭ al mi.

—Diable! Ĝi ne plu estos dezerta!

Sano

—Via tuso jam pliboniĝis.

—Jes, mi praktikis la tutan nokton.

Muziko

—Kial ne indas diskuti kun DJ?

—Ĉar li emas ŝanĝi la diskon.

Amo

—Mi amindumas kun virino, kiu povus esti mia filino.

—Ho, vi ĉampiono! Kiu estas ŝi?

—Via filino.

Zorgema virino

—Nun mi devas zorgi ne gravediĝi.

—Sed via edzo jam havis vazektomion!

—Ekzakte pro tio.

Divorco

—Kial vi volas divorcon?

—Ĉar mia edzo traktas min kiel hundon.

—Ĉu li batas vin?

—Ne, li volas, ke mi estu fidela.

Ekskuzo

—Amiko Johano, ĉu vi amoris kun via edzino antaŭ vi edziĝis?

—Ne, kaj vi?

—Mi faris, sed mi juras, ke mi ne sciis, ke ŝi estis via fianĉino.

Pensigo

Dankoj

Ĵus vidinte filmeton pri limoj de boneco, laŭ stoikoj, mi konstatas, ke unu el la aferoj pri kiuj ĝi pensigas estas la neceso skribi pri tiuj aferoj pro kiuj ni sentas dankemon.

Kaj mi konkludas, ke mi dankas:

1 Ĉar mi naskiĝis je la mezo de la 20ª jarento, kaj dume vivas je la 21ª.
2 Ĉar Mi vivas en lando kie oni ĝuas pacon dum mia tuta vivo. Miaj gepatroj ne povis diri same, kaj miaj gefiloj..., mi esperu, ke jes.
3 Ĉar mi ne havas ekonomiajn problemojn.
4 Ĉar mi havas familion sanan kaj inteligentan, kiun mi amas kaj verŝajne amas min..., malgraŭ ĉio.
5 Ĉar mia rilatoj al familianoj kaj geamikoj estas sufiĉe bonaj.
6 Ĉar mi havas tempon kaj sintenon sufiĉe bonan por verki pri tiuj temoj, kiujn mi ŝatas. Nun mi jam publikigis 75 libroj kaj laboras pri aliaj tri.
7 Ĉar mi ĝuis mian metion kiel instruiston dum 34 jaroj.
8 Ĉar mia kapo regas sufiĉe bone kaj klare por ĉeesti klason por konservado de mia nivelo de lingvoj.
9 Ĉar mi ankoraŭ povas marŝi de 6 al 10 kilometrojn tage.
10 Ĉar mi ankoaŭ opinias, ke boneco savos la mondon.

Pro ĉio tio kaj multaj aliaj aferoj mi dankemas, ĉar mi estas plenplena da vivo.

Pensigo

Publika opinio, kriterio privata

Nur en Hispanio povas okazi, ke politiko estas malpli grava ol piedpilkludo. Kaj tiel iras la afero. Ĝi venas de la epoko de Franko, ĉar mi memoras, ke tiam oni povus paroli pri piedpilko, taŭroludado kaj virinoj kun plena libereco. Paroli pri io alia ĉiam kunportis riskon, ĉar ĝi dependis el laŭoj kaj kieloj de la konversacio. Tiel ni alkutimiĝis ekzemple al la cenzuro de filmoj kaj literaturo, kaj ne estis malmultaj el ni, kiuj parolis pri la libroj de la eldonejo ***El ruedo Ibérico*** (la iberia taŭroludejo), kiujn ni aĉetis en la sudo de Francio, pri delikataj —por ne diri malpermesitaj— temoj en nia lando.

Jes, estas vero, ke tiam ne estis libereco en Hispanujo, kaj nun ekzistas. Nun ĉiuj povas esti kritikitaj, prave aŭ malprave, sen limoj krom tio, kion starigas la leĝo pri kalumnio. En la lastaj tempoj ni atestis atakojn, kiuj pridubas la honorecon de la Reĝino Proedziĝa de Hispanio kaj de la Reĝo Emerita –kiu laŭdire alportis demokration al ĉi tiu lando– kaj ankaŭ de la Prezidanto de la Registaro kaj ties geministroj. Sed ne timu, mi nek komentos tiun ĉi klaĉon nek diskutos pri ĝi, ĉar mi zorgas pri multe pli gravaj aferoj ol tio.

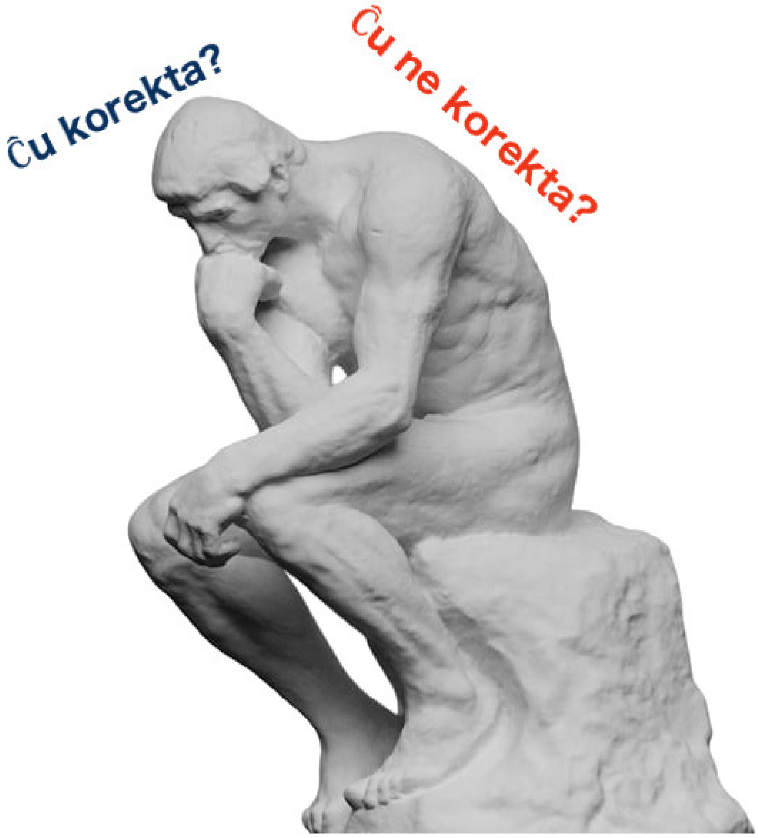

Hodiaŭ, gesinjoroj, mi ne kritikos la registaron, sed la hispanojn.

Mi volas denove atentigi, ke **en Hispanio ne estas demokratio**, ĉar **ne ekzistas demokratoj.** Demokrato neniam konsentus ke la Plenuma Povo kaj Tiu Leĝdona ne estas sendependaj

unu de la alia kaj ke ili ne kontrolas unu la alian. Ke la Plenuma nun klopodas tute kontroli la Juĝan, estas, laŭ mi, plia anekdoto en tiu ĉi politika reĝimo, kiu karakterizatas per korupto. Ĉar ĝi estas en ties DNA ekde sia naskiĝo.

Hehe, oni diras, ke Hispanio iris de diktaturo en demokration de leĝo en leĝon. **Mensogo**. Hispanio iris de reĝimo **sen politikaj liberecoj** en reĝimon de **individuaj** liberecoj. Nun vi kaj mi povas diri kion ajn ni volos, ĉu prave, ĉu senprave, kaj nenian respondecon oni postulos el ni: ekzistas libereco, kaj ĉiu opinio estas same valora kiel ĉiu alia, almenaŭ el jura vidpunkto. Sed tio estas anekdoto. Jes, oni ne plu iros en malliberejon nur pro diri, ke ministrino estas malbonvestita aŭ krudaĉa, aŭ ĉar ministro estas mensoganto, malĉasta aŭ drogulo. Tio estas parto de nia folkloro nuna.

Sed tio, kio ne estis en la frankisma reĝimo, kaj **ankaŭ ne** en ĉi tiu, estas **kolektiva libereco**. Nun oni povas kolekti kelkajn milojn da subskriboj por peti la Kongreson pri justa leĝo pri io, kaj la deputitoj faros ĉion, kion ili volas pri la afero. Aŭ, pli precize, kion eliras el la buŝo de la gvidanto de la partio kun la plej multaj voĉoj aŭ kiu akiras la plej grandan nombron da voĉoj de siaj kolegoj kun sidloko deputita, kaj tamen resti sen respondeco rilate al la hispanoj, kiuj voĉdonis por li aŭ kiuj ne tion faris, ĉar neniu el ili elektis lin. Alivorte: **ne ekzistas kolektiva libereco** en Hispanio je la jaro 2024a. Fakte ĝi neniam ekzistis.

Kiel ni permesis tion okazi en Hispanio?

La demando estas oportuna, kaj laŭ mi ĝi havas facilan sed evitatan respondon: ĉar **ĉi tie opinioj estas donitaj <u>sen kriterio</u>**.

Opinio estas libera, certe, kaj malplivalorigita, evidente. Ĉi tie oni diras ion, kaj se aliaj ŝatas ĝin, ĝi fariĝas universala vero por tiuj, kiuj trovas ĝin oportuna. Tamen, ni konsideru: kio estas la argumento malantaŭ ĝi? Ĉu ĝi estas alia oportuno por iu, ĉu ĝi utilas al ili (eĉ se ĝi estas koste de aliaj), ĉu ne?

La kriterio, aliflanke, **baziĝas** sur **du** esencaj subtenoj: **scio** kaj **sperto**. Kiam vi volos fari deklaron pri io, vi **devos scii** pri kio temas, kaj **havi sperton** pri la temo. Krome, vi devos havi spertojn, kiuj subtenas vian pensadon. Tio, kion opinias la anoj de televidaj klaĉprogramoj, kiuj diras sian opinion pri ĉio dia kaj homa, ne estas la sama kiel tio, kion diras fakisto pri la koncerna temo. Se oni parolas

pri leĝoj, juristo estas la homo ĝusta por rakonti al ni pri sia vizio. Se pri ponto, inĝeniero, kaj se pri la Biblio, teologo, aŭ almenaŭ iu, kiu legis ĝin tute, komprenante ĉion, kion ĝi diras. Tial ne ĉiuj opinioj valoras la samon. Se vi havas ĝin dokumentita, ĝi estos pli konforma al la realo. Se ĝi ankaŭ estas via esplorkampo, aliaj devus silenti kiam vi parolas. Kaj inverse. Kaj se tio ne estas la kazo, memoru, ke la plej bona afero estas silenti, sed ne koncedi, krom se la argumentoj konvinkas vin, sendepende de ĉu vi ŝatas tion, kion ili diras al vi, ĉu ne. Kompreneble, oni povas havi sian opinion pri ĉio, sed kun kriterio. Ni revenos ĉi tien.

El ĉio ĉi sekvas, ke opinio povas esti vicaria, tio estas, ke oni povas adopti la opiniojn de aliaj homoj sen pensi, nur ĉar oni ŝatas tion, kion ili diras, aŭ ĉar oni admiras aŭ respektas la homon, kiu ilin diras, eĉ se sensence; sed viaj kriterioj estas ĉiam viaj, krom se ĝi ne ekzistas. Kaj doni opinion sen kriterioj estas ĉiam mankoj de inteligenteco kaj persona penado.

La nuna drivo en Hispanio estas sekvo de tio, ke tiom da homoj sen juĝo voĉdonas sen scii tion, kion ili faras, pro pluraj nedefendeblaj kialoj: pro ideologio, pro simpatio, pro malsimpatio al tiuj, kiujn ili ne voĉdonis, kaj pro la ega mensogeco de preskaŭ ĉiuj politikistoj, kiuj ja scias, ke ili ne respondecas eĉ se konstateblas, ke ili ne estas laŭleĝe tute nerespondecaj.

Voĉdononto, ĉu vi scias pri la graveco kaj sekvoj de via ago?

Pensigo

Eŭroptelevida vulpineco

Multon oni diris laste ĉe sociaj retoj kaj ties registara branĉo, televido, pri la kanto elektita de la hispana televidkanalo TVE por reprezenti tiujn, kiuj sentas sin reprezentitaj de ĝi en la Eŭrovido-Kantokonkurso; jes kamarado, tiu kiu ligas al la sono de ***Te Deum in D Major***' de Marko Antono Ĉarpentisto (alidirite Marc Antoine Charpentier, ĉar li estis franco), de la 17-a jarcento, kaj do baroka muzikisto, kiel Bach, kvankam ĉi tiu estas konata pro siaj pli ol mil verkoj, dum bona maljuna S-ro Marko Antŭan' estas konata nur pro tio, danke al la televido, kiun ni ĉiuj pagas)...

Evidentas, ke la franca baroka muziko ĵus menciita valoras multe pli ol ĉi tiu kanto, kiun ni diskutas en ĉi tiu artikolo, ĉar ĝiaj meritoj, ke ĝi fariĝis virala, havas nenion komunan kun la muziko, sed kun la kantoteksto, ĉar ĝi aperas plurfoje iom kakofona vorto laŭ la normoj de politika korekteco, kvankam la Prezidanto de la Registaro de ĉi tiu sankta nacio ŝajnas aprobi. Estas kiel diri *kaĉon*, *pugon*, *piso* por ke la hipokritaj elitoj de la loko ŝiru siajn vestaĵojn kaj la infanoj, kiuj ludas ĉe revolucio, fariĝu ĉampionoj de pionira kanto, kiam la sola pisiga afero estas, ke sinjorino diras kun muziko ke *ŝi estas vulpino*.

Nu jes, rimarku: ne estas la vulpina besto tiu, kiu estas menciata, aŭ se vi volas pli precize diri, la ino **vulpes vulpes**. Estas eŭfemismo, pri kiu iu iam pensis por eviti devi diri la vorton **putino**, kiu malbongustas. Mi ne konas la rilaton de vulpino kun sekso, kaj ankaŭ ne scias mi ĉu ŝi estas malĉasta, aŭ ĉu ŝi estas fidela al sia masklo. La hundino ŝajnas ne tia esti, kaj tial la angloj, anstataŭ *slut*, diras **bitch**, kio signifas *hundino*. Kaj la aferoj tiom progresis, ke por aludi al la kompatinda ino de hundo, la angloj hodiaŭ diras tiun strangan aferon kiel **she dog** *ŝi-hundo*, tio estas, *hundino*, kun kiu oni produktas oksimoron, ĉar **dog** estas ĝuste *virhundo*. Socia hipokriteco, mi supozas. Sed nia socia hipokriteco ne malproksimiĝas. Ŝajnas al ni, eble, ke neante la ekziston de la vorto *putino* ĉesas ekzisti publikaj virinoj, tio estas virinoj, kiuj donas sekson al bezonulo kontraŭ mono. Tio estas puninda en ĉiuj religioj, kiujn mi konas —kvankam, mi konfesas, ke mi ne konas multajn—, kaj ŝajnas, ke la aŭtoritatoj volas malpermesi ĝin ekde la komenco de la mondo.

En la Regiono de Murcio, sen iri plu fore, ili ĵus malpermesis ĝin por la oblan fojon.

Kaj, krome, ĝi estas malbela. Ni ne diru *putinon*, ni diru *malĉastulinon*. Sed kiam la eŭfemismo jam estis tiel identigita kun la publika virino, ni diru ankaŭ ne malĉastulino, sed preferinde *sekslaboristino*, kio fakte estas tio, kion faras ĉi tiuj virinoj (labori pere de sia sekso), ĉu devigate ĉu —plejofte— ĉar Ili elektas ĝin libere, aŭ eble devigitaj de la manko de laborŝancoj, kiujn ĉi tiu registaro —la nacia kaj ŝajnas ankaŭ la regiona— neas ilin. Ĉu ĝi estas facila elirejo, kiu estas pli malpermesita al viroj? Sed tio ne signifas, ke ĝi estu malpermesita, ŝajnas al mi. Ververe, oni ne devigas iun ajn iĝi putino, aŭ iri kun ili. Tio nomiĝas libera komerco, kaj ĝi estu reguligata, por ke putinoj ankaŭ pagu impostojn, smae kiel al ceteraj civitanoj. Ĉu vi ne opinias tiel?

Revenante al surstrata leksikono, estas diro en la hispana, kiam oni volas ofendi virinon: *ŝi estas pli putina ol la kokinoj*. Tamen, por aludi al prostituistino, neniu pensas diri *tiu ajnulino estas kokino*, ĉar tiu signifo *jam estas kaptita,* kaj **esti kokino** signifas esti *malkuraĝa*. Kaj putinoj estas ĉio ajn krom malkuraĝaj. Aliflanke, **ajnulino** ŝajnas esti foje uzata anstataŭ *putino*. Kiaj aferoj, ĉu ne?

Eble oni povas iom ofendiĝi, ke mi diras *putino* anstataŭ *hetajro, eskorto, socia laboristino,* aŭ eĉ *prostituitino*. Sed mi kredas, ke oni devas pravigi la uzon de tiu vorto, **putino**, sen la intenco ofendi, nek kun malestimo aŭ malmerito, por ke, reprenante la vorton pozitive, la profesio estu pravigata kiel io honorinda. Jes, ni jam scias, ke unu el la plej malbonaj insultoj, kiujn oni povas diri al ni hodiaŭ, dum jarcentoj, estas nomi iun *putinido*. Sed tio estas pli manko de kulturo, edukado kaj manko de sentemo ol iu alia. Mi pretendas la uzadon de la vorto *putino* kiel io honorinda kaj pravigas la plej malnovan profesion el la mondo, kiun neniu leĝo, kiel tiu eldonita en septembro de la pasinta jaro de la aŭtoritatoj de la Regiono de Murcio, povos ekstermi pere de plej eble kiel multaj monpunoj ili metos. Ĉar ĝi respondas al socia bezono ekde la komenco de la homaro. Ĉar ekde kiam virino decidis doni seksajn favorojn kontraŭ io, ni havas prostituadon. Estas kurioze, ke estas tiom da politikistoj akuzitaj pro malĉasteco kun la mono de impostpagantoj, kiel **Tito Berni** (Onkleto Berni) kaj kelkaj el la akuzitoj en la kazo de la ERE (procedo regulanta maldungon,

sekve PRM, esperante), sen iri pluen, kaj tiam homoj de tiuj samaj partioj —estas pli ol unu, kompreneble— ne nur iras al putinoj kaj drogoj, sed poste havas la kuraĝaĉon provi malpermesi prostituadon. Kvazaŭ tio eblus.

Eĉ se mi kutime ne emas citi miajn librojn ĉi tie, estas preskaŭ neeviteble, ke mi rememorigu al vi pri la dua volumo de mia trilogio ĝuste pri tiu ĉi profesio, riveligante mian opinon pri tiu metio kiel terapion sur la socia nivelo. La trilogio nomiĝas ***La Malnova Metio***, kaj la unua volumo nomiĝas ***La putinemulo***, la dua ***Umú, la hetajro ebona***, kaj ***la tria, La pandaro feliĉa*** (oni povas trovi ilin hispane ĉe Amazon. La unua volumo temas pri viro, kiu havas gravan problemon en siaj rilatoj kun virinoj, kaj anstataŭ *sav*i putinon, lin savas ŝi. La dua volumo temas pri kompatinda knabino, kiun oni provas ablacii, sed ŝi sukcesas eskapi for el siaj domo, lando kaj kontinento anataŭ ŝiaj familianoj povas fari tion, kaj tiel ŝi forlasas inferon por fali en alian, kiun ŝi finas superregi kaj superi, estante ekzemplo de persona pliboniĝo, tiel, kiel vi povos konstati, se vi legas ĝin tute senpage en Esperanto ĉe **http://www.obracompleta.com/eo/umuo.html**. La tria volumo temas pri vera putinido —laŭvorte, ne laŭinsulte— kiu decidas protekti *siajn knabinojn* en mondo en kiu *decaj* homoj faras la maldecon senti sin superaj al tiuj ĉi virinoj ĉar vole aŭ nevole ili dediĉas sin doni seksan komforton al tiuj, kiuj ne povas trovi ĝin aliloke. Jes, mi scias, ke pandari estas krimo. Same estas murdo, kaj tie oni havas tutan literaturan ĝenron, la krimromanon, kiu vivas de la krimoj de murdo, rabo, rabado kaj eĉ seksperforto. Sed pandarado ekzistas ĉar la Ŝtato ne protektas la putinojn, sed persekutas ilin.

Tial mi celas uzigi la terminon *putino*, same kiel Valerie May faras en sia libro ***Putina kaj liber*a** (Puta y libre), kiun mi nun legas kaj kiun mi rekomendas por ke oni konu la alian version, la version de profesiulino, kiu libere elektis tiun metion, la plej malnovan el la mondo kaj kiu antaŭis la landojn, kiuj provas ĝin ekstermi el la socio, ĉar kiam tiuj landoj ankoraŭ ne ekzistis, la profesio de putino estis jam establita en la tuta mondo. Plej saĝaj estis fenicianoj kaj babilonoj, inter kiuj prosituado estis religia, tiel ke ĉiu honorinda virino devis praktiki ĝin almenaŭ unufoje dum sia vivo —preferinde en la templo mem— profite al la dioj mem, kaj ties sacerdotoj.

Oni eble povas meti pordojn en la kamparon, sed oni ne povos subpremi prostituadon. Ne kun tiom da putinidoj malbremsataj dise tra la mondo.

Estu **komprenema**, **sentema** kaj **malfermu** vian **menson**. Vi dankos vin mem.

Imperio piedkota

Ni tedas aŭdi ĉi tiun trompon, ke *la angla lingvo jam superas en la tuta mondo, ĝi devas esti lernata, ĉar ĝi estas akceptita dise tra la mondo,* kvazaŭ ĝi estus absoluta vero. Sed la Brita Imperio daŭris iom pli ol jarcenton, ĝi ne plu ekzistas, kaj malgraŭ perforte trudi sin, ties lingvo neniam estis adoptata en la tuta mondo. Tiu kiu estis adoptita estis tiu de la Hispana Imperio, kvankam ĝi neniam estis nomata tiel, sed kun la pli realisma nomo **La Corona Hispánica** (la Hispanika Krono), kvankam la lingvo nomiĝas hispana, kaj ja granda honoro.

Bone, tiom da vortoj en la angla, kiel *jogging, lifting, Film, Running, Flashback, flash forward, zoom,* kaj eĉ *Word* por rilati al aferoj, kiujn ni jam havis en nia lingvo: **trotado**, **estetiko**, **filmo**, **kurado**, **analepso**, **prolepso**, **lupeo**, **vorto**, **tekstprilaborilo**; kaj tamen, ŝajnas, ke se oni uzas esperantajn vortojn anstataŭ la anglajn, homoj opinias, ke ni estas kiĉaj, aŭ malmodernaj. Kiel ni venis al ĉi tio?

Oni diras, ke tio estas ĉar la angla estas uzatta kiel universala lingvo, sed tio estas mensogo, kiel multaj aliaj aferoj, kiujn homoj supozas, ĉar ili ne pensas.

En Hispanio, ekde la tempo de Napoleono, homoj en la alta socio, kiel en la cetera Eŭropo, lernis paroli la francan, kaj tiuj kiuj ne, almenaŭ uzis certajn terminojn de tiu lingvo, kvazaŭ oni estus pli grava pro tio, kvankam pro tio oni estas fakte pli malgrava. Sed kiam la usonanoj venkis en la dua mondmilito la elitoj eklernis la anglan kaj hodiaŭ la aferoj estas malfacilaj kaj ŝajnas, ke se oni de tempo al tempo ne uzas anglismon oni estas neniu. Sed la realo estas, ke ju pli da angla vi metas en vian konversacion, des malpli valora vi estas. Kial? Nu, ĉar homoj malpli komprenas vin. Ili ne demandos al vi, kion diable vi diras, por ke ili ne aspektu nekleraj, sed la vero estas, ke ili estas nenio alia ol viktimoj de kiĉeco. Kiam oni parolas en la hispana, oni uzu hispanajn vortojn. Se oni volas uzi anglajn vortojn, la honesta afero estas paroli la anglan. Kaj se oni ne scias paroli la anglan, oni lernu. Kaj se oni ne povas lerni, oni ne malŝparu tempon dirante vortojn, kies signifon oni ne vere

komprenas, ĉar tial oni nomas *smokingo* tion, kion la angloj nomas **Tuxedo**, kaj per tio oni stultas sin kaj en la angla kaj en la hispana.

Sed se oni iomete revizias la historion, oni povas demandi sin, imitante Monty Python: **kion faris la angloj aŭ usonanoj por aliaj, krom mortigi homojn?** Se oni revizias la historiojn de Anglio kaj Usono, ni vidas nenion krom perforton, perfidon, rabadon kaj genocidon: **kie estas la milionoj da indianoj, kiuj estis en kio nun estas Usono?** Oni diras, ke restas ĉirkaŭ 30 000 en rezervejoj. Kurioze, nur en la ŝtatoj, kiuj havas la nomojn hispanajn, kio montras, ke dum jarcentoj tiuj teritorioj apartenis al Hispanujp Amerika, kiam nomiĝis Nov-Hispanio. La indianoj vivis kune dum jarcentoj kun la hispanoj, kiuj respektis ties kutimojn, lingvojn kaj vivmanierojn, kion nek la angloj nek la usonanoj povas diri sen mensogi. Angloj opiniis tiutempe, ke ili estas senditoj de Dio inter bestoj; **hispanoj asertis**, male, **ke sovaĝuloj estas gefiloj de Dio**, ankaŭ: jen la diferenco. Bedaŭrinde neniu alia eŭropa ŝtato sekvis la hispanan ekzemplon, sed elektis imiti la anglon: verŝajne rabo kaj genocido profitas pli ol fido en Dio kaj en si mem.

Tial mi demandas, kie estas la

Triboj, kiujn angloj kaj usonanoj genocidis ekde sia translokiĝo en teritorio de nuna Usono

indianoj, tiuj, kiuj interfratiĝis kun la angloj baldaŭ post la alveno de la Pilgrimaj Patroj en Ameriko, en tiu Kristnasko, kiu estas festata ĉiujare en la Danktago? Kie estas la aborigenoj de Aŭstralio? Kio okazis en Dresdeno dum la Dua Mondmilito? Kio okazis al la germanaj kaptitoj kaptitaj de la anglaj kaj usonaj fortoj ĉe la fino de tiu milito? Ŝajnas, ke ne estis proceso de Nurenbergo por tiuj murdintoj ĉar ili estis tiuj kiuj gajnis la militon. Ha, sed ŝajnas, ke ili estas la ĉampionoj de libereco kaj demokratio!

Nuntempe ŝajnas, ke ĉiuj, kiuj ne scipovas la anglan (kiuj estas preskaŭ ĉiuj) estas neniu. Anglo estas laŭdata, la Hollywood-Oskaroj estas rigardataj kun admiro, kaj pli da graveco estas donita al usona kaj angla literaturoj ol al tiu nia, kio estas eraro ĉar tiu nia valoras multe pli ol ili du ambaŭ kune.

Mi trovas, ke temas pri digneco. Ni perdis ĝin je 1898[a], sed ne ĉar ni perdis la militon, sed pro kulpkomplekso, kiun ni neniam prikulpis, kaj ni ankoraŭ hontas levi la kapon, ĉar ni kredis la **stultan** kaj eraran **Nigran Legendon**, ion kion la ceteraj eŭropanoj neniam bezonis, ĉar per sia propra historio ili jam havas sufiĉe da perdo de statuso kaj bonhomeco, kvankam ili provas solvi ĝin per siaj televidserioj, en kiuj nigruloj aperas en gravaj postenoj ĉe la angla kortego..., kio kolerigus la indiĝenojn de tiuj landoj tiutempe. Mensogoj ĉiam havas aĉetantojn, ŝajne. Ĉar mensoguloj posedas amaskomunikilojn tra preskaŭ la tuta mondo. Kaj plejfia afero estas, ke multaj hispanoj estas plenvenditaj homoj, kiuj hontas esti hispanaj. Nu, ili iru loĝi en Ameriko aŭ Anglio kaj lasu en paco nin verajn hispanojn, kiuj ne hontas esti anoj de la plej grava nacio el la mondo.

Pro kiu ploras sonorilo?

Ni ricevis disajn kaj kaŝitajn novaĵojn de la amaskomunikiloj de tiu ĉi reĝimo, kiu volas transpreni nin ĉiujn, la Reĝimon de Taglibro 2030[a]. Ŝajnas, ke estas strikoj de kamparanoj en Francio kaj Belgio, sed ĉi tie neniu moviĝas. Aŭ almenaŭ tion la hispana amaskomunikila silento klopodis al ni komprenigi. Tiam ni eksciis, ke ili moviĝas ankaŭ en Germanujo, kaj finfine nun, kiam mi verkas ĉi tion, —la 7-an de februaro 2024[a]— kelkaj amikoj diras al mi, ke hieraŭ ili bezonis du horojn por veturi de Kartaĥeno al Murcia ĉefurbo (apenaŭ 52 kilometroj for) pro striko de

traktoristoj. Alivorte, mi jam konstatis, ke la kamparana striko okazas ne nur preter niaj limoj, sed ankaŭ en Hispanio, kaj eĉ en nia Aŭtonoma Komunumo, la Regiono de Murcio.

Ŝajnas, ke la regiona registaro diris, ke ĉi tiu striko estas kontraŭleĝa. Sed tio estas mensogo: **en Hispanio ne estas kontraŭleĝe striki.** Tio okazis sub Franko, sed ne nun, en ĉi tiu reĝimo, kiun ni havas, kiu kvankam ĝi ne estas demokratio —kaj mi pruvas tion de jaroj de ĉi tiuj paĝoj—, almenaŭ ĝi estas reĝimo kiu respektas individuajn liberecojn kaj ĝi baziĝas sur **Leĝo de Leĝoj**, kiu estas komune konata kiel la **Konstitucio de '78ª** —malgraŭ tio, ke, kiel mi abunde pruvis, ĝi ne estas konstitucio, kvankam ĝi estas de '78ª—. Tiu ĉi Leĝo de leĝoj ne povas esti kontraŭdirita —laŭdifine— de iu ajn malsupera leĝo, ĉar ĝi estas la sola kiu estis submetita al Referendumo kaj estis aprobita de la Hispana Popolo, diktita de la Prezidanto de la Registaro (superante siajn funkciojn de la lastaj 3 registaroj kiujn ni suferis), ĉu ĝi estas la Ĝeneralaj Kortesoj mem, eĉ se la Senato apogas ilin. **Ĉar la artikolo 28ª agnoskas la strikrajton de hispanoj**, kaj neniu regularo povas malobservi ĝin, tio estas, nuligi ĝin, ĉu parte ĉu tute, kiel la Registaro de la Regiono de Murcio ŝajnas kredi, *dirante, ke la striko estas kontraŭleĝa.* Nu **ne, sinjoro prezidanto, ĉi tiu striko ne estas kontraŭleĝa**. Kontraŭleĝaj estas la monpunoj, kiujn vi devigas la policon imponi al homoj pro ekzercado de sia strikrajto.

Estis tempo, je 1981ª, kiam subkolonelo de la Civilgvardio, en komando de 200 membroj de koncerna korpo, atakis la Kongreson de Deputitoj, kaj tenis ilin ĉiujn per armila forto dum tago kaj duono, ĝis la reĝo Johano Karlo sukcesis konvinki ilin rezigni pri tiu sensenca movo. Sed ekestis problemo: oni ja kondamnis Subolonelon Teĥeron, sed ili ne povis procesi la 200 policanoj, kiuj sekvis lin, ĉar la obeemo al superulo liberigis ilin de ĉia sia respondeco. Tial, tuj kiam la socialistoj ekregis, unu el la unuaj aferoj, kiujn faris la Parlamento, en kiu la Hispana Socialista Laborista Partio havis absolutan plimulton, estis nuligi la ŝuldatan obeemon tiom kiom, kvazaŭ obeante ordonon de superulo, oficisto malobservis leĝon, civilaj kaj krimaj respondecoj povus esti postulataj de li, ĉar konvena obeo havis la limon fiksitan de leĝo. Se la civilaj gvardistoj tiutage murdintus ĉiujn deputitojn kaj la tutan registaron de la prezidanto Adolfo Suárez, neniu tribunalo povus respondecigi iun el ili, krom la

subkolonelo kiu komandis. Ŝajnas iomete malfacile komprenebla, ĉu ne? Tial la decido de la Kongreso de la Deputitoj en tiu jaro 1982ª estis ĝusta kaj oportuna.

Sed nun ĉi tiu registaro, ankaŭ de PSOE, intencas igi la policon monpuni kamparanojn pro defendado de siaj rajtoj. Kaj per tio, laŭ mi, ili faras krimon. Ne la farmistoj: la polico. Mi ne scias, ĉu ili konas ĝin, sed tio, kion ĉiuj hispanoj scias, estas ke **nescio de la leĝo ne liberigas ilin plenumi ĝin**.

Estas nekontesteble, ke la transpreno de la vojoj fare de niaj kamparanaj traktoroj kaŭzas ĝenon al multaj el ni, kvankam al iuj pli ol aliaj: ĝi povas malhelpi nin eklabori, aŭ reveni hejmen se ni iris ien..., sed ni ne falu en la manikean kaj egoisman aliron, en kiun la registaro volas faligi nin: **la kamparanoj pravas**, kaj ĉiuj **bonaj** hispanoj **devas ilin apogi kaj subteni**, ĉar ilia afero estas **justa**, kaj ĝi tute **ne estas fremda al ni**:

Mi neniam supozis, ke **ekologiistoj** aŭ **verduloj** ĝenerale **estas danĝero** por iu ajn. Sed ĉar ili grimpis poziciojn en la Eŭropa Parlamento kaj ŝmiris la aliajn politikajn partiojn per sia ideologio, ili faras nian vivon mizera. Nun oni devas aĉeti elektrajn aŭtojn ĉar ili malpli damaĝas la medion (laŭ ili), kvankam se ni konsideras la kuirilprocezon de fabrikado, oni venas al la konkludo, ke la malo estas vera. Sed ili ankaŭ insistis ĝis ili sukcesis igi la Eŭropan Parlamenton pasigi leĝojn, kiuj devigas kamparanojn uzi specifajn pesticidojn, aŭ tute neniun, kio signifas, ke ili ne povas vendi en Eŭropo produktojn, kiuj estis kultivitaj per la uzo de la koncernaj pesticidoj. Tamen ili ja rajtigas la importon de tiuj samaj produktoj el aliaj landoj, kiel Maroko aŭ Israelo, kiuj, ĉar ili ne apartenas al Eŭropa Unio, ne estas devigataj malhavi la samajn pesticidojn, kiuj estas malpermesitaj ĉi tie. Tio estas rekta atako kontraŭ nia agrokulturo. Eŭropaj kamparanoj ne estas fremdaj homoj por ni: ili estas **NIAJ kamparanoj**, ili **kulturas NIAN grundon**, kaj ili meritas respekton kaj subtenon, kaj ne la mistraktadon, kiun niaj aŭtoritatoj altrudas al ili.

Tio certe **ne okazus, se ekzistus vera demokratio en Hispanio** kaj la cetero de Eŭropo. Sed okazas, ke ni ne elektas tiujn, kiuj nomas sin niaj reprezentantoj, kaj tial ni ne povas respondecigi ilin. Ne temas pri voĉdono por alia partio, ĉar ili jam same malbone faras tion: ili ne lasas nin elekti la kandida-

tojn kiuj iros en la partia listo. La sola afero, kiun ni povas fari, estas ne voĉdoni por ili: **mi ne povas elekti vin, tial mi ne voĉdonas por vi**. Iru feken. Se ni volas kontroli niajn politikistojn, ni devas komenci neante al ili la voĉdonon. Al ĉiuj. Ili kunigu sian agadon kaj organizu politikan sistemon, en kiu la balotantoj de ĉiu distrikto povas forpreni la sidlokon de la reprezentanto, kiu ne vere reprezentas ilin. **Estu for blankaj ĉekoj dum kvar jaroj**. Tuj kiam ni vidos, ke ili ne defendas nin, ili foriru.

Farmistoj jam diris, ke **ili ne volas la Tagordon de 2030a**. Mi ankaŭ ne volas ĝin. Kaj mi invitas vin esprimi vian malaprobon de la Tagordo 2030a. Se la registaroj de Eŭropo ne konscios, ke ĉiuj eŭropaj civitanoj rifuzas tiun tagordon, hodiaŭ ili finos nian agrokulturon —nian kaj tiun de la cetera Eŭropo— kaj morgaŭ ni manĝos insektojn por ke grandaj kompanioj povu gajni multe pli da mono per industrie fabrikante produktojn bazitajn sur cimoj kaj aliaj vermacoj, tiel anstataŭante nian riĉan kaj bongustan agrokulturon.

Por ĉio ĉi, ni ribelu, postulu niajn civitanajn rajtojn, kaj ni ne lasu nin timigi de politikistoj, kiuj aŭ ignoras la leĝojn aŭ volas uzi ilin kontraŭ ni. Uzi la leĝon por fari krimon igas la agojn derivitajn de ĝi nulaj, kaj ili ankaŭ estas krimoj. Ni postulu, ke justeco estu farita. Se ni ne faros tion, morgaŭ niaj nepoj kulpigos nin, ke ni ne defendis iliajn rajtojn, kaj se ili sukcesos reakiri ilin, tio estos koste de multe da laboro, peno, ŝvito kaj larmoj.

Pro ĉio ĉi, leganto, diru al la partio, ke ili konservu sian ideologion por si, ĉar ne estas akceptebla, ke ili ne laboras por nia bonfarto, sed por la stulta ideologio, kiu blindigas ilin. Tamen ili mem manĝas la legomojn, fruktojn kaj aliajn produktojn el nia kamparo, kiujn ili bojkotas per tiu **sensenca Tagordo 2030a**. Ni ne volas ĝin. Ili konservu ĝin, sed ili lasu nin trankvilaj. Kaj se ili ne volas batali por niaj rajtoj, ili iru hejmen kaj lasu siajn postenojn al alispecaj politikistoj, kiuj faros laŭ la volo de ni, la popolo.

Kiel Ernest Hemingway diris ĉe la fino de sia libro, *se vi demandas vin,* **Pro kiu ploras la sonoriloj**? *Ne trompiĝu:* **ili ploras pro vi.**

Amnestio, li diris

Ni revoluciiĝas je la nivelo de la trinkejo kaj la salono hejme, tiel kiel homoj en Hispanio revolucias pro kutimo (fari ion produktivan por ŝanĝi la aferojn estas alia *idem*) kun ĉi tiu am-

nestio. Nun ŝajnas, ke s-ro Pedro Sánchez Castejón estas fia, ĉar li volas daŭre esti prezidanto de la registaro je ajna prezo, kaj ni maltrafas, ke la problemo ne estas li, same kiel José Luis Rodríguez Zapatero ne estis, estante ili la du regantoj. kiuj plej multe da damaĝo faris al Hispanio ekde la regado de la malglora reĝo Ferdinando la 7ª, sed la vera problemo estas multe pli grava.

Miaopinie, la problemo estas tiu politika situacio, kiu ebligas al politikisto fariĝi Prezidanto de la Registaro de Hispanio, kiu koncentras la tutan povon en siaj manoj, kiel faris ne nur la nuna Prezidanto, sed ankaŭ tiuj, kiuj iam antaŭis lin, nome, en ordo de malplej antikva tempo: Mariano Rajoy Brey, José Luis Rodríguez Zapatero, José María Aznar López, Felipe González Márquez, Leopoldo Calvo-Sotelo Bustelo, kaj Adolfo Suárez González. Jes, ĉi-lasta ne tiom multe kulpis, ĉar kiam li ĵuris, ni venis el diktaturo, en kiu la plenuma kaj leĝdona povoj estis en la manoj de la Diktatoro, kvankam kurioze la juĝa povo ne estis —kvankam estas nekontesteble, ke la juĝistoj devis apliki la tiamajn leĝojn, kaj mi ne neas, ke oni faris al ili premon dum la kondamno, kaj ekzistis eĉ la TOP, Tribunalo pri Publika Ordo, kies misio estis konservi la diktatoran reĝimon —. Tion volis ŝanĝi Adolfo Suárez kaj reĝo Johano Karlo.

Ĉu ili sukcesis? Laŭ mi, ne. Kiel diris la verkisto Jozefo Tomaso de Lampedusa en sia fama libro ***La gatopardo***: *Ĉion oni devas ŝanĝi, por ke nenio ŝanĝos*. Mi ne diras, ke la klopodoj de ĉi tiuj du sinjoroj havis tiun celon, sed jen estas tio, kio okazis. Ĉu la nevideblaj fortoj de la antaŭa reĝimo serĉis ĝin? Ĉu ĝi estis trudita de CIA? Nu, kvankam mi ne scias, mi pli emas kredi la duan aferon...

Kaj kial?, vi logike demandos. Por respondi, ke ni devas iom preterpasi niajn limojn... ni iru al Germanujo.

Kiel oni scias, en tiu lando okazis revolucio en la 1930-aj jaroj, kiu finiĝis per puĉo de la registaro. La kanceliero (ekvivalenta al la Prezidanto) de la lando diktis serion da leĝoj de 1933ª ĝis 1945ª kiuj kondukis la landon al ruino kaj armea konfrontiĝo kiu kostis al la mondo kvindek milionojn da vivoj. Ni konservu la fakton, ke kiam estas la registaro tiu, kiu puĉas, ĝin oni devas forigi perforte, tiukaze kun partopreno de la kvar plej gravaj potencoj el la mondo. El ili, la du plej fortaj, Sovetunio kaj La Unuiĝintaj Ŝtatoj de Ameriko, dividis la

mondon po du influzonojn: la orienton por la unua, kaj la okcidenton por la dua. La sovetianoj trompis neniun: ili trudis komunismon kiel regadoformon en Albanio, Germana Demokratia Respubliko, Bulgario, Ĉeĥoslovakio, Hungario, Pollando, Jugoslavio kaj Rumanio, kie amikaj landoj estas Ĉinio, Nord-Koreio kaj Mongolio. (La afero pri Kubo venos poste, kiam Onklo Sam traktis la problemon kun evidenta mallerteco). La cetero restis por Usono.

Eble oni ne memoras, sed kiam Hungario (1956) kaj Ĉeĥoslovakio (1968) diris, ke ili volas forlasi komunismon, ilin vizitis tankoj de la rusa armeo por *restarigi pacon*, por ke la komunisma kredo daŭre estu instruata en ĉiuj klasĉambroj de menciitaj landoj, kaj komunismo daŭre regos tiujn landojn. La popolo en ambaŭ landoj havis nenion por diri, aŭ almenaŭ ili ne estis aŭskultataj, ĉar ili estis la militakiro de Sovetunio, kiun ĝi ne volis rezigni.

Sed nek Sovetunio nek iu el tiuj komunistaj reĝimoj iam fanfaronis pri demokratio, eĉ se tiu vorto estis en la nomo de la Germana Demokratia Respubliko, Sed tio estu la temo de alia artikolo.

En Okcidento, tiu, kiu prenis la aliajn landojn *sub sian protekton*, tio estas la cetera Eŭropo, la tuta Amerika Kontinento kaj Oceanio, estis la plej mojosa lando el ĉiuj, la Unuiĝintaj Ŝtatoj de Ameriko (alidirite Usono), kies indiĝenoj estas konataj tra la tuta mondo kiel **amerikanoj**, je la ĝeno de multaj homoj —precipe sudamerikanoj— ĉar tiuj el la sudo estas same amerikaj kiel tiuj el la nordo. Kaj estas vero, sed fakte la sola lando sur la tuta kontinento, kiu havas la vorton *Ameriko* en sia oficiala nomo, estas Usono (*United States of America*), do ŝajnas al mi, ke diri *unuiĝintaŝtatanoj* anstataŭ *amerikanoj* sonas al mi stulte. Meksiko, vere nomiĝas **Unuiĝintaj Statoj de Meksiko**. Alivorte, meksikanoj ankaŭ povus esti *unuiĝintaŝtatanoj*. Kaj ankaŭ nordamerikanoj, ĉar Meksiko ja estas en la norda parto de Ameriko! Sed ni esperantistoj solvis ja mla aferon, ĉar ni nomas ilin usonanoj kaj meksikanoj.

Nu, tiu mojosa lando, UŜ de A, estas demokratio. Laŭ ili, ĝi estas la unua demokratio el la mondo, ĉar en tiuj de la antikvaj grekaj ŝtaturboj nek virinoj, nek sklavoj nek eksterurbanoj ĝuis civilajn rajtojn, kaj tio estis maljuste kaj neis la veran kernon de demokratio. Kompreneble, en la usona demokratio ekde ĝia fondiĝo en la 18a jarcento ĝis la jaro 1960a proksimume, nigruloj

ankaŭ ne havis ilin, kaj eĉ hodiaŭ, se oni volas esti Prezidanto de Usono, oni devas naskiĝi tie, do ĉiuj tiuj, kiuj akiris la usonan naciecon post naskiĝo aliloke ne havas tiun rajton. Sed, eĉ tiel, ili fanfaronas dise tra la mondo pri sia vera demokratio, egaleco de ŝancoj kaj aliaj aferoj, kiujn ili vere mankas. Sed ili ne estis kiel la sovetianoj, ne sinjoro: ili volis eksporti sian vivmanieron, siajn politikan sistemon, demokration, al la cetera mondo, por kontraŭstari la malamatajn kaj fiajn sovetojn.

Sed, ve, mia amiko, ilia plej protektita partnero, la francoj, dorstranĉis ilin: Je la jaro 1966ª Francio forlasis la okcidentan armean organizon, NATOn, kaj devigis la amerikanojn preni siajn bazojn for de la lando. Francio eskapis de ili, sed nek Germanujo nek Japanio povis fari same, ĉar ili estis landoj venkitaj de ili en la milito, kaj sekve Usono intervenis en la ellaborado de ties novaj konstitucioj. Kaj kiel tio influas nin?

Nu, sufiĉe, ĉar la Hispana Konstitucio de 1978ª estis ellaborita prenante tiun de Germanio kiel modelon. Krome, la subteno de tiu lando por la registaro de Felipe González estis publika kaj fama. En Germanujo estas aŭtonomioj, kiujn oni nomas *Lander*, kaj ĉi tie ni havas tion, kion ni havas. Iom post iom tiuj niaj akiris pli da kompetentecoj ol la Lander-gvidantoj iam sonĝis, sed tio estas pro aliaj kialoj, kiujn ni ne tuŝos en ĉi tiu artikolo.

Ne, ni ne havis la Planon Marshall-on ĉar ni ne estis militanta lando en la dua mondmilito, sed la mano de Onklo Sam estis ĉiam pli rimarkebla en nia lando, kaj ne nur per modo, muziko kaj aliaj kulturaj aspektoj, sed ankaŭ politike. Krei veran demokration en Hispanio povus igi hispanojn eskapi kaj eĉ ŝanĝi flankojn, *kiel la kapricaj hispanoj jam faris en 1935ª*. Fakte, la invado de Francio la 6-an de junio 1944ª oni intencis fari el norda Hispanio, Vaskolando, ĉar lando detruita de ĵusa milito enlanda ne povus malebligi enlandiĝo de tuta potenca armeo, sed la ĉefa iniciatinto de la invado, Franklin Delano Roosevelt, Prezidanto de Usono kaj fakte ĉefkomandanto de la aliĝinta flanko, mortis antaŭ ol la invado komencis, kaj lia posteulo, Harry S. Truman, repensis la aferon: *se ni liberigos Hispanion kaj enmetos demokratan registaron, eventuale ili finos elektante la komunistojn, kaj ni havos la malamikon en nia ĝardeno*, do li malakceptis la planojn de sia antaŭulo. kaj ŝanĝis la planojn favore al la plej malfacila invado en Normandion, kvankam tiel multe pli da

usonaj soldatoj mortis ol se ili enirintus Francion el Hispanio. Se ili sekvus la komencan planon, la usonanoj eble forigus Frankon de la potenco, starigus respublikon, kaj alia kanto sonintus por ni dum 40 jaroj. Sed tio estu pura konjekto...

La vero estas, ke ni ***ĝuis** 40 jarojn da paco*, tiu de Franko, kompreneble, dum kiuj ne estis libereco, kvankam jarojn poste Solĵenicin venis por diri al ni, ke **ĉi tie ja ne estas diktatoreco, ke ni iru al la USSR por vidi tion, kio estas vera diktatoreco**. Jes, tiutempe ni povis elekti nek la registaron nek la deputitojn, sed ni povis moviĝi kien ni volis, forlasi la landon, labori kaj riĉiĝi, aŭ ripozi for kaj malsati, ktp. Mi legis la dikan volumon, kiun li publikigis, ***GULAG-Insularo*** kaj ĝi montris al mi tre malgajan ideon pri tiu politika reĝimo, kiun mi tiam deziris por mia lando, ĉar min jam havis sufiĉe da Franko kaj mi pensis ke *eksterlande* ĝenerale ĉio plejbonas, oni povas vidi nudajn virinojn en filmoj, kaj oni povas legi ĉion, kion ajn oni volas. Sopiroj de dudekjarulo en tiu tempo kiam libereco fremdis al ni...

Nun, en mia pretermaturaĝo, mi pensas, ke la plej bona afero pri tiu tempo estis ke mi estis 20-jara, kiel diras la kanto de María José Pradera. Nun ni povas aŭskulti tiun gravan kantistinon aŭ ajnan alian, kiun ni ŝatas, vojaĝante al ajna lando de la mondo —kaj ne kiel en la tempo de Franko, kiam oni ne povis iri al komunismaj landoj—, eĉ se oni rigardis nin eksterlande kun malfido, ĉar ni vivas en *lando amika de Hitlero* (kaj tamen tiun malfidon ne ricevis la civitanoj germanaj, kiu voĉdonis Hitleron kiel kancelieron!), kaj tial ili postulis vizon por preskaŭ ĉiuj el ili, krom Argentinio kaj Portugalio, mi kredas memori. Krome, ni povis studi kion ajn ni volis kaj ni povis paroli pri preskaŭ ĉio, escepte pri politiko kaj religio. Pli-malpli kiel nun, ĉar oni ne povas kritiki la nunajn eklezioj, kiujn anstataŭis Katolikismon (vegetanarismon, feminismon, animalismon, kaj tiel plu). Sed tio restu en inkingo por alia fojo...

Nun veras, ke ni ĝuas politikan reĝimon kie estas pli da libereco ol antaŭe. Nun oni povas aliĝi al politika partio, eĉ se ĝi estas kiel PODEMOS aŭ VOX, kiuj volas, ke ni forlasu NATOn kaj Eŭropan Union. Sed tio, kion **oni ne povas fari**, same kiel la germanoj, kies konstitucio inspiras tiun nian, **estas elekti niajn reprezentantojn.**

Ha, se ni ne elektas ilin, kiun ili reprezentas? Ili povus repre-

zenti vin, leganto, sed nur en unu kazo: se vi aliĝas al politika partio, kaj vi supreniras la rangojn, paŝante la kapojn de ĉiuj, kiuj malhelpas vian vojon, ĝis vi atingos la partian gvidadon, kaj tie daŭre kreskas ĝis vi fariĝos la estro de ĉiuj ili, vi fariĝos la gvidanto, la estro de tiu politika organizo. Tio ne okazas nur en PSOE, **ĝi okazas en ĈIUJ hispanaj politikaj partioj**. Aŭ ĉu vi kredas, ke estas la komunaj, bazaj anoj de la partio tiuj, kiuj elektas la Prezidanton aŭ Sekretarion de la Partio? Nu, kiam vi estos la estro de la partio (nomu vin Prezidanto, nomu vin Sekretario), vi povos elekti tiujn, kiuj anoj de la partio estos en la listo kiel kandidatoj al posteno de parlamentano aŭ senatano. Jes, kompreneble, vi povas elekti ilin laŭ la kapablo aŭ taŭgeco por la posteno de la membroj de via partio; sed via kriterio ankaŭ povas esti bazata sur ties lojaleco al la ideologio de la partio, aŭ rekte al la persono de vi, ilia gvidanto. Kaj kien tio lasas la komunan civitanon? Nu, ve, estas vero: ili voĉdonu la liston, por ke tiuj en listoj de aliaj partio ne prenu la sidlokojn for de ni! Kaj se via akiros absolutan plimulton, vi estos la Prezidanto de la Registaro. Kaj vi kontrolos la ministrojn kaj la leĝofarintojn. Tiel vi iĝintos la nura homo, kiu elektos deputitojn en Hispanio. La ceteraj civitanoj estu feliĉaj rigardante kiel bele vi faras.

Ĉu tio signifas, ke vi estas la hispano plej kvalifikita por reprezenti la hispanojn kaj diri al ili, kion ili devas fari kaj eviti per la leĝoj, kiujn vi aŭ viaj kongresanoj deziras redakti? Ververe, vi nur pruvintus, ne ke vi estas kapabla kaj sentema al la plej gravaj problemoj de la nacio, nek tio, ke vi pretas solvi ilin, aŭ eĉ, ke vi havas la volon fari tion: la nura afero, kiun vi pruvintus estas, ke vi trudis vin al la ceteraj membroj de lia partio por la posteno de maksimuma povo.

Oni nur devas rimarki tion, la taŭgecon de ĉi tiu proceduro por atingi la maksimuman respondecon de la lando. **Ni elektas neniun el ni, kaj ni povos elekti neniun el ni, se ni ne ŝanĝas ĉi tiun reĝimon por politika sistemo, kiu vere reprezentos nin ĉiujn.**

Nu, kian predikaĉon ĉi tiu ulo metas sur nin, vi eble pensas. Sed necesas rememori ĉion ĉi refoje por kompreni kial nia glora nuna prezidanto ankoraŭ estas en oficejo post malvenko de la elektoj de 2023ª; kaj ankaŭ **kial li intencas doni amnestion al la ribelantoj en Katalunio kontraŭ la Hispana Ŝtato je 2017ª**. La prezidanto havas la tutan povon en siaj manoj. La **leĝdona**

kaj **plenuma** ekde tiu ĉi politika reĝimo aperis en 1978a (mi aludas al la Prezidanto de la Registaro kiel institucio, ne al Pedro Sánchez ekzakte), kaj per serio da politikaj manovroj kaj en la ekzercado de sia ofico, li sukcesis atingi ankaŭ ke la gvidado de la juĝistaro estu simpatia al li.

Kaj tio, kara leganto, estas la problemo de la hispanoj hodiaŭ: ke homo kiel Pedro Sánchez Castejón aŭ José Luis Rodríguez Zapatero povas fariĝi Prezidanto de la Registaro sen ke iu povo limigas lian potencon. Nun oni parolas pri tio, ĉu Eŭropa Unio povas malhelpi la amnestion ĉu ne, sed tio estas domaĝo por Hispanio: ke oni devas veni de ekstere por solvi niajn problemojn.

Pedro Sánchez volas amnestii la katalunajn puĉistojn, eĉ se koste de la unueco de la lando. Sed kiu amnestios lin kiam li ne plu Prezidas la registaron? Persone mi kredas, ke tiu ĉi amnestio iros nenien, aŭ fariĝos tiel malforta, ke ĝi ne utilos al puĉistoj aŭ la aspirantaj puĉistoj. Sed tio ne malhelpas, ke ni vidu, kia estas la suba problemo, kiun ni havas: ke **povas esti prezidanto de la registaro iu, kiu ne scias uzi la potencon, kiun li havas en siaj manoj.** Tio jam okazis en la Romia Imperio, kaj ankaŭ en la historio de monarĥoj dise ĉirkaŭ la mondo. Sed almenaŭ la romiaj imperiestroj elektis sian posteulon (kvankam ili ne ĉiam elektis la plej bonan por la posteno) kaj la reĝoj edukis siajn infanojn por la posteno dum sia tuta vivo. Nun sufiĉas, ke unu individuo ricevu pli da voĉoj ol la aliaj por esti la diktatoro, kiu regas nin dum kvar jaroj. Ni plenigas la buŝon kondamnante kaj parolante malbone pri Franko ĉar li estis diktatoro. Sed ne forgesu, voĉdona leganto, ke neniu voĉdonis por Franko. Niaj kvarjaraj diktatoroj (tio estas la prezidantoj de la registaro de la pasinteco kaj bedaŭrinde eble de la estonteco) estas voĉdonitaj de ordinaraj homoj kiel vi, escepte de la sindetenuloj. Pripensu la aferon: ĉu vi subtenos diktatoron, eĉ se nur dum kvar jarojn?

Beletro

Defendo de Hispanio

Ramiro de Maeztu

Kontrasto de nia idealo

Ni komparu nun nian antikvan senton de homo kun la revolucia idealo de libereco, egaleco, frateco. Ganivet diras al ni, ke la *diamantina akso* de la hispana vivo estas senekisma principo: *Restu tiel firma kaj rekte, ke almenaŭ oni povas ĉiam diri pri vi, ke vi estas homo*. Mi legis kelkajn librojn de Seneko, serĉante la trairejon, el kiu li povus ricevi tiun instruon. Mi ne trovis ĝin. Mi eĉ imagas, ke ĝi ne troveblas, ĉar tio, kion diras Seneka, estas io, kio ŝajnas unuavide simila, sed tio esence estas tre malsama, kaj tio estas, ke la saĝa, la prudenta, la prudenta, la stoika filozofo Li sin kondutas en li. tia, kiaj ajn la cirkonstancoj, ke oni devas diri pri li, ke li estas vera homo. Oni komprenas en Seneko, sed ne en Ganivet, ke aliaj homoj, kiuj ne estas saĝaj, anstataŭe lasas sin forporti de siaj pasioj aŭ cirkonstancoj.

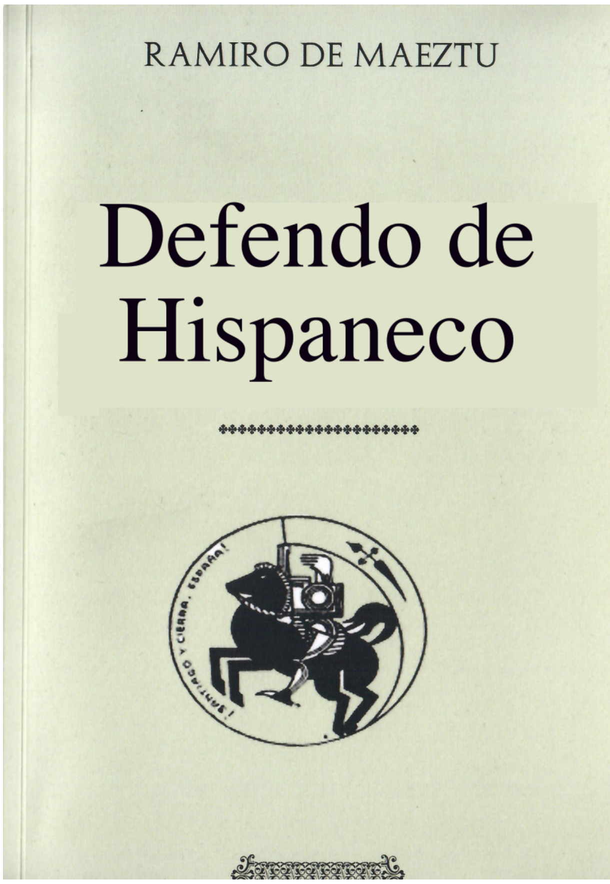

Por la stoikuloj, efektive, estis du klasoj de homoj: la saĝuloj kaj la pleboj. La saĝuloj kondutas sin kiel ili devus; la aliaj, strikte parolante, ne gvidas sin, sed estas gvidataj de eventoj. Kaj ĉi tiu distingo klarigas la malfekundecon de Stoikismo. La stoikuloj kredis, ke ĉiuj homoj estas fratoj, kiel infanoj de la sama Dio, kaj proklamis sin civitanoj de la mondo, sed tiu ĉi civitaneco kaj la konscio pri la patreco de Dio estis la ekskluziva heredaĵo de spirita aristokrataro, eĉ se sklavo apartenis al ĝi, kiel Epikteto, kaj ĉi tio estis la kialo, kial ili ne lanĉis sin al predikado, por ke la ordinara homo povu leviĝi el la polvo. Cleanthes petis Zeŭson,

en sia himno, savi homojn de ilia malfeliĉa egoismo. Kaj, laŭ la opinio de la stoikuloj, nur Zeŭso povas fari ĝin, se tio estas sia volo. La ideo, ke ili mem faras tion, ne estas stoika, sed katolika. Ganivet ne prenas ĝin de Seneko, sed de la katekismo. La aŭtoro de la ***Hispana Idearo*** atribuis al la stoikuloj koncepton, kiun li ricevis, sen konscii ĝin, de sia familio kaj loka mondo, laborante sekulare por la doktrinoj de la Eklezio.

Tamen estas fakto, ke hispanidoj havas homan senton komunan al kredantaj kaj nekredantaj spiritoj. Eĉ pli. Ni antaŭe rekonis, ke nekredantoj emas esti pli malamikaj ol katolikoj al la rasisma spirito de protestantaj landoj. La rekordoj de pureco de sango, pro kiu en pasintaj jarcentoj, nur tiuj, kiuj povis pruvi ke ili ne devenas de maŭroj aŭ judoj, ne estis kvalifikitaj por certaj dignoj kaj pozicioj, ŝajnas indiki rasisman senton ne tre malsama de tiu, kiu tiel facile regas.en la urboj de la Nordo. Nur konsiderante la misian spiriton de la Hispana Monarkio kaj la relativan facilecon kaj ofteco kun kiuj judaj konvertitoj alvenis en Hispanion por okupi episkopajn seĝojn, oni rimarkos, ke la postulo pri pureco de sango ne venis de rasa fiero, sed de la deziro certigi laŭeble la fidelecon de la servo per la pureco de la kredo, konsiderante la grandan nombron da malsinceraj konvertitoj tie. Popolo, kiu batalis, kiel Hispanio en la 16-a kaj 17-a jarcentoj, tian ĝeneralan batalon kontraŭ malfideleco kaj herezio, devis certigi la sinceran subtenon de siaj agentoj. Estis nature, aliflanke, ke la hispanoj fieris pri sia imperia kaj universala laboroj. El tiu vanteco kaj malfido rilate al la bona kredo de la konvertitoj estiĝis la bedaŭro esti maljusta, en multaj kazoj, sed ĉefe, ĉar ĝi kontraŭdiris la misian celon de nia historio, ĉar ne ŝajnas tre konsekvenca por popolo sin sanktigi..., konverti malfidelulojn, pelitajn de antaŭa konvinko pri potenciala egaleco de homoj kaj rasoj, se poste meti la konvertitojn en situacion de malsupereco rilate la *malnovajn kristanojn*. Kio povas esti dirita por mildigi ĉi tiun eraron estas: Unue, ke ĉiuj aristokracioj de la mondo devigas la sociajn klasojn kiuj volas leviĝi al ili atendi antaŭ ili; due, ke katolika Hispanio venis por konstrui specon de granda aristokrataro kun respekto al la judoj kaj maŭroj; trie, ke homoj ne havas la doton legi korojn por povi distingi sincerajn konvertitojn de malsinceraj; kvare, ke necesis ilin distingi; kvine, ke ekzistas neniu leĝo dizajnita por ĝenerala utilo kiu ne estas maljusta en kelkaj kazoj; kaj sese, ke la nura fakto, ke la sangpurigaj proceduroj kontraŭ-

diris, en certa aspekto, la fundamentan misiistan celon de Hispanio, ne devas forgesigi nin ĉi tiun celon, nek la specialan abomenon, kiun la hispanoj ĉiam sentis kontraŭ iu ajn provo ligi Dian. graco en specifaj genlinioj aŭ epigonoj.

***

Nekredantaj hispanoj, almenaŭ ekde la konvertiĝo de la Arjaj Gotoj, ĉiam esprimis sin kontraŭ la akcepto de rasa supereco. En kelkaj el ili estas nenio stranga aŭ ĉar ili estas *koncernemaj*, malamikaj al nia tuta civilizacio, kies instinktoj pelas ilin batali kontraŭ niaj naturaj kaj sangaj aristokracioj per glavo kaj fajro, ne pro spiritoj de egaleco kaj justeco, sed simple ĉar hierarkioj estas la bastiono de la socioj. Sed estas aliaj nekredantoj, kaj ĉi tiuj estas la interesaj, kiuj ne perdis kun fido la esperon kaj la deziron, ke justeco estu farita al ĉiuj homoj, ke ili estas enŝovitaj kun memfido, ke ili estas metitaj en kondiĉoj por povi. evoluigi siajn kapablojn, esti protektitaj kontraŭ ajna provo de ekspluatado aŭ subpremo. Pri la Spiritoj, kiuj tiel sentas, oni povas diri, ke ilia koncepto pri homo estas identa al tiu de kredantoj kaj al la tradicio de Hispanio. Ĉi tio estas granda sorto, meze de ĉio. S-ro Sáinz Rodríguez ĝuste diris, ke la divido de niaj kleraj klasoj estas la konstanta kialo de niaj malfeliĉoj. En la Evangelioj legeblas, ke: *Ĉiu regno dividita kontraŭ si mem estos dezerta* (Luko, II, 17). La disrompiĝoj kaj invadoj kaj civilaj militoj, kiujn ni suferis, ekde la divido de niaj kleraj klasoj po kredantoj kaj raciistoj estiĝis en la 18ª jarcento, atestas la rigorecon de la frazo. Sed mi kredas, ke estas pli facile restarigi spiritan unuecon inter hispanaj kredantoj kaj nekredantoj ol inter katolikoj kaj protestantoj de aliaj popoloj. Tiu, kiu daŭre kredas je la kapablo de aliaj homoj ŝanĝi, plibonigi kaj perfektigi sin kaj en sia propra devo persvadi ilin fari tion, ne malhelpi ilin en la atingo de tiu celo kaj organizi la socion tiel, ke instigu ilin al ĉi tio konservas, laŭ mi, pli da esencoj de la vera kredo ol tiu evangelia pastro, Sharon Falconer, el la romano de Sinclair Lewis, ***Elmer Gantry***, kiu marŝis kun la kruco en la mano tra la flamoj de sia bruligita tabernaklo, en la certeco, ke la fajro ne povis atingi lin, ĉar li, en sia freneza fiero, simbolo de protestantismo kaj libera ekzameno, kredis sin super bono kaj malbono kaj morto. Tuj kiam niaj bonvolaj nekredantoj meditos pri la origino de sia spirito de justeco kaj homaro, ili rimarkos, ke siaj principoj devenas el tiuj niaj. Estus naive provi konvinki la ne-

kredantojn, tiujn, kiuj uzas la konceptojn de libereco kaj justeco nur por subfosaj celoj, sed tiujn, kiuj bonfide proponas dignigi kaj altigi la homon per ili, kaj imagi, ke religio estas malhelpo al ilia idealoj, estas eble ilin vidigi, ke ilia kredo estas de religia origino, ke sen religio ĝi ne povas esti konservita, kaj ke nur per religia inspiro ĝi povas esti realigita.

En la *diamantina akso*, de Ganivet, en la senco de la homo de la hispanaj popoloj, oni povas trovi ankaŭ ĉion, kio estas en la principoj de libereco, egaleco kaj frateco, kiuj ne kontraŭdiras unu la alian kaj povas servi kiel normon kaj idealon. Por ke homo kondutu sin tiel, ke oni ĉiam povas diri pri ĝi, ke ĝi kondutis kiel homo, estos esence, ke li estu libera, kio kompreneble implicas ĝian moralan aŭ metafizikan liberecon. Sed, krome, necesos, ke ĝia agado ne estu malhelpata ekstere, kio signifas politikan liberecon, almenaŭ la liberon fari bonon. Por fari tion, la socio devos esti konstruita tiel, ke tiu ĉi ne malhelpu la homojn praktiki bonon. Respekto al metafizika libereco kondukos nin al politika sistemo, en kiu la aŭtoritato povas (kaj eble devus) limigi la liberecon de homo fari malbonon, sed ne devus malhelpi ĝin fari bonon, ĉar tion volas Ganivet, kiam li preskribas, ke la homo devas konduti. kiel homo, ĉar se konduti kiel homo ne signifus bone konduti, tio estus nenion diri al ni, ĉar oni scias, ke homoj kondutas kiel homoj kaj azenoj kiel azenoj ktp. Sed en tiu ĉi metafizika kapablo por homo fari bonon libere kaj en tiu ĉi politika devo respekti ĉi tiun kapablon, ĉiuj homoj estas egalaj kaj devas esti egalaj; el kiu la principo de egaleco estas deduktita, kiel farebla kaj efika, same kiel la principo de frateco estas derivita de la fakto, ke ĉiuj homoj estas kunigitaj en la kapablo fari bonon kaj en la idealo de socio en kiu la praktikado de bono por la tuta ligo kaj frateco.

Tiuj ĉi principoj de libereco, egaleco, frateco, estas tiuj, kiujn la franca revolucio proklamis kaj la revolucio ankoraŭ daŭre proklamas, ĝenerale. Francio skulptis ilin sur siaj publikaj konstruaĵoj. Estas strange, ke la hispana revolucio ne postulis ilin por si. Ĉu ili sentis, ke ili estas malkongruaj kun sia propra spirito? Ĉu vi malklare suspektas ke, kiel praktike kaj legitime, ili estas kristanaj kaj katolikaj principoj?

Daŭrigota

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

http://www.gazetoteko.com/hale/kels131.pdf

Numero 131ª - Aprilon de 2024ª

ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88